

*Ключевые слова:* качество образования, модернизация, прогресс, оценивание знаний.

**Kopylova N. A. The Quality of Education during Russian Education Modernization**

The questions of the quality of education are mentioned in the article. It's noted that the quality indicators are: the quality of teaching staff, the state of educational institution material and technical basis, the quality of educational programmes, the quality of students, the quality of infrastructure, the quality of knowledge, innovations, graduates' competitive ability in labour-market, etc.

*Key words:* the quality of education, modernization, progress, knowledge estimation.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2012 р.  
Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 37.013.74[378(477)+378(438)]

**І. Б. Нестеренко**

**НАЦІОНАЛЬНІ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ:  
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ**

Розроблення національних рамок кваліфікацій в Україні та Польщі відповідає вимогам забезпечення конкурентоздатності трудових ресурсів. Своєчасне та ефективно запровадження національної кваліфікаційної рамки дозволить більш виважено робити вибір майбутньої спеціальності, а також мати можливість постійно підтверджувати свою кваліфікацію.

Питаннями розробки та запровадження кваліфікаційних рамок займаються вітчизняні й зарубіжні науковці, адже сьогодні це завдання залишається актуальним як для України, так і для всієї Європи. На увагу заслуговують роботи таких українських дослідників, як В. Луговий [5], С. Сисоєв [9], Є. Суліма [10], Т. Десятов [1], Т. Морозова [6], Г. Кільова [3], Ю. Сухарніков [11], Ю. Зіньковський [2] та ін. Слід відзначити вагомий внесок і таких польських науковців, як К. Хелпінський (K. Chełpiński), С. Славінський (S. Sławiński), А. Хлон-Домінчак (A. Chłoń – Domińczak), А. Ягелло-Русіловський (A. Jagiełło-Rusiłowski), С. Хвірот (S. Chwirot), Е. Конажевська-Губала (E. Konarzewska-Gubała), М. Новак-Джеманович (M. Nowak-Dziemianowicz), Е. Хмелецька (E. Chmielecka), А. Крашневський (A. Kraśniewski) та ін., котрі присвятили свої праці створенню та запровадженню польської рамки кваліфікацій (далі ПРК).

Метою статті є дослідження процесу створення й запровадження кваліфікаційних рамок у Польщі та Україні. Зважаючи на те, що для України й Польщі європейський досвід є цінним, запропонований аналіз

може допомогти визначити завдання щодо подолання проблемних питань у цьому процесі.

У Європі з метою поліпшення та об'єднання систем кваліфікацій різних країн, підвищення зручності прочитання окремих кваліфікацій була створена Європейська рамка кваліфікацій (далі ЄРК) (The European Qualifications Framework – EQF). Тому після приєднання до Болонського процесу перед Україною та Польщею постало завдання гармонізувати власні національні системи вищої освіти відповідно до європейських стандартів, прийнявши Національну рамку кваліфікацій (далі НРК).

Центральним для розуміння суті НРК є поняття результатів навчання (learning outcomes), які окреслюють те, чому навчилася людина та що вона освоїла. Результати навчання називаються дескрипторами кваліфікацій і становлять сукупність сформульованих компетентностей, описуючи сутність і природу кваліфікації в цілому, що дозволяє встановити відмінності між різними циклами в широкому й загальному розумінні [15]. Дескриптори є основою Всеосяжної структури кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (the Overarching Framework for Qualifications in the European Higher Education Area — EQF/ EHEA) [14], на яку, згідно з Бергенським комюніке, країни-учасниці Болонського процесу повинні спиратися при реалізації національних структур кваліфікацій „нового стилю”.

Національна рамка кваліфікацій (National Qualifications Framework, NQF) – це цілісний міжнародно-зрозумілий опис національної шкали кваліфікацій у термінах компетентностей, через який усі кваліфікації та інші навчальні досягнення, зокрема у вищій освіті, можуть бути виражені й співвіднесені між собою в узгоджений спосіб [8, с. 43]. За допомогою рамок кваліфікацій проводиться вимір і взаємозв'язок результатів навчання, встановлюється співвідношення дипломів, свідоцтв, сертифікатів про освіту відповідним кваліфікаційним рівням [7].

Порівнюючи роботу із запровадження рамок кваліфікацій у Польщі та Україні, варто відзначити активність обох країн. У Польщі, наприклад, рішення про створення НРК було прийняте в 2006 році. 3 жовтня 2008 по січень 2010 польську рамку кваліфікацій розробляли в рамках системного проекту „Розробка кваліфікацій, компетенцій та Державних Рамок Кваліфікацій, доступних на ринку праці у Польщі” („Opracowanie bilansu kwalifikacji i kompetencji dostepnych na rynku pracy w Polsce oraz modelu Krajowych Ram Kwalifikacji”). У результаті проведеної роботи була розроблена первинна модель ПРК, а також вступні настанови до її впровадження. Найістотніші результати роботи команди експертів були описані в документі під заголовком „Від Європейських до Державних Рамок Кваліфікацій” („Od Europejskich do Krajowych Ram Kwalifikacji”) [13]. У липні 2010 року в рамках продовження робіт над ПРК Інститутом Освітніх Досліджень (Instytut Badań Edukacyjnych) був реалізований проект „Розроблення істотних та інституційних передумов впровадження Державних Рамок Кваліфікацій, а також Державного Реєстру Кваліфікацій

для навчання протягом усього життя”, у результаті якого була відпрацьована остаточна модель ПРК в Польщі.

Отже, процес підготовки ПРК відбувався поетапно: 1-й етап – „експериментальний” – опрацювання експериментальної моделі ПРК; 2-й етап – „консультаційний” – консультація та розроблення прикінцевої моделі ПРК, реалізація мериторичної та інституційної реалізації ПРК; опрацювання рапорту про відповідність ПРК Європейській рамці кваліфікацій; 3-й етап – „завершальний” – рекомендації щодо функціонування Польської рамки кваліфікацій, розробленої на основі європейської.

Етапи створення та запровадження Рамки кваліфікацій у Польщі залежать від розпоряджень та настанов, які виносив Європейський парламент щодо створення НКР у всій Європі (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Головні віхи в розробленні Польської рамки кваліфікацій (ПРК)**

Рік	Подія
2006	створення робочої групи, відповідальної за розроблення ПРК
2008	написання первинної версії проекту ПРК для вищої освіти
2009 (лютий)	розроблення проекту ПРК для вищої освіти та загальні результати навчання для різних (трьох) рівнів
2009 (жовтень)	створення групи для визначення результатів навчання для восьми рівнів
2010 (лютий)	оприлюднення результатів робочої групи
2010 рік (квітень)	створення робочою групою остаточної версії проекту ПРК для вищої освіти, який був затверджений керівником комітету
2010	введення ПРК у проект оновленого Закону про вищу освіту
2010	проведення консультацій, навчальних семінарів
2010 (листопад)	друк підручників про ПРК для вищої освіти
2011	введення ПРК у модернізований Закон про вищу освіту, прийнятий польським парламентом

Отже, як компонент національної системи кваліфікацій (НСК), ПРК є комплексною матрицею для поєднання кваліфікацій, яка охопила всі сфери освіти й значно полегшує орієнтування у сфері освіти Польщі. Для цього ПРК відображає 8 рівнів професійних і особистих компетенцій (порівняймо □ в Україні 10 – за рахунок більш детального поділу професійної освіти), які дозволяють згрупувати кваліфікації, отримані в межах загальної, вищої та професійно-технічної освіти із зазначенням конкретних знань, умінь і навичок, якими повинен володіти працівник на відповідному етапі, що забезпечуватиме прозорість опису рівнів кваліфікацій для всіх користувачів (роботодавців, працівників). Характеристики кваліфікацій, які вже описані на нижчому рівні, не вписуються на вищих рівнях, за винятком їх оновлення і розширення.

Дескриптори у ПРК поділяються на дві групи:

- універсальні дескриптори, які описують 1-8 рівні;
- специфічні дескриптори стосуються загальної освіти (1 – 4 рівні), професійної освіти (1 – 8 рівні), вищої освіти (5 – 8 рівні).

Питання створення кваліфікаційних рамок є досить актуальним сьогодні і в Україні, адже, затвердивши урядовою постановою НКР, українські науковці зробили величезний крок у майбутнє. Як зазначає куратор проекту, академік НАПН України В. Луговий „...це надзвичайно важлива подія, великий реформаторський крок у напрямі підвищення якості та конкурентоспроможності кваліфікацій громадян України” [4, с. 12 – 13].

Як відомо, розроблення Національної рамки кваліфікацій в Україні також проходило в три етапи: 1-й етап – „*концептуалізація і дизайн*” (2009 рік). Розроблення структури НРК та макету дескрипторів (описів) кваліфікацій, їхня експертиза та погодження із зацікавленими центральними органами виконавчої влади та соціальними партнерами національного рівня. Подання на затвердження до Кабінету Міністрів України в установленому порядку; 2-й етап – „*консультування й випробування*” (2010 рік). Написання дескрипторів (описів) кваліфікацій, їх експертиза та погодження профільними центральними органами виконавчої влади, соціальними партнерами галузевого рівня, представниками навчальних закладів, професійних асоціацій за кожною групою видів економічної діяльності; 3-й етап – „*офіційне прийняття*” (2011 рік). Подання проектів дескрипторів (описів) кваліфікацій до Європейської агенції із кваліфікацій на експертизу щодо їх відповідності європейським стандартам освіти і праці. Доопрацювання та подання на затвердження до Національного агентства з кваліфікацій, яке створюється як державний орган виконавчої влади, що підпорядковується КМУ.

Після зустрічі 6-7 жовтня 2011 року Першого заступника Міністра освіти і науки, молоді та спорту України Є. Суліми на Міжнародній конференції „Рамки кваліфікацій: від концепції до запровадження”, яка відбулася в Європейському Парламенті (м. Брюссель, Бельгія) з представниками десяти країн світу, НРК яких перебували на різних етапах їх розроблення і запровадження [12], робоча група досить оперативно завершила доопрацювання проекту НРК в Україні й представила його на розгляд Уряду, у результаті чого 23 листопада 2011 року кабінет Міністрів України затвердив Національну рамку кваліфікацій постановою № 1341 [5, с. 12 – 13].

Згідно з постановою, НРК в Україні складається з десяти рівнів від 0 до 9, де 0-му рівню відповідає дошкільний рівень формальної освіти, а 9-му – другий докторський рівень формальної освіти. Рівні описуються в термінах результатів навчання за такими компетентностями: знання, уміння (когнітивні й практичні), комунікація (соціальна компетентність), автономність і відповідальність, інтегральна компетентність.

Хоча рамки кваліфікацій обох країн розроблені з урахуванням Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (2005 р.) та

Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (2008 р.), українська рамка відрізняється від польської за своєю структурою. По-перше, у Польщі затверджена 8-ми рівнева рамка, тоді як в Україні 10-ти рівнева (від 0 до 9), у зв'язку із включенням 0-го – дошкільного рівня до української рамки, що вказує на неповну відповідність з Європейською рамкою кваліфікацій. Результати навчання в Україні виражені за такими компетентностями: знання, уміння (когнітивні й практичні), комунікація (соціальна компетентність), автономність і відповідальність, інтегральна компетентність, а в Польщі – знання, уміння, компетенції (персональні та суспільні). Також у Польщі окремо існує Рамка кваліфікацій для вищої освіти (Розпорядження Міністра науки і вищої освіти від 2 листопада 2011 року (Rozporządzenie Ministra Nauki I Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego)), у якому зазначені дескриптори для освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр/ліцензіат, магістр, доктор. Структура дескрипторів у ПРК поділена на дві групи: так звана „універсальна ПРК”, яка передбачає описи 1-8 рівнів та ПРК, що складається з дескрипторів для загальної освіти (1-4 рівні), професійної освіти (1-8 рівні) та вищої освіти (5-8 рівні). Польські рамки кваліфікацій (як і українські) базуються на результатах навчання, оскільки тільки такий підхід дозволить структурувати й порівнювати кваліфікації. Крім того, на основі результатів навчання можна обґрунтовано формулювати освітні стандарти і програми, що відповідають потребам ринку праці та самих громадян.

Як механізм регулювання і забезпечення міжнародного визнання та порівняності кваліфікацій, а також каталізатора вдосконалення систем забезпечення якості, обидві РК виконують спільні завдання, тобто включають процеси визначення й класифікації галузевих потреб, створюють галузеві професійні стандарти, формують вимоги до рівнів кваліфікації на основі узгодженої системи показників, описують рівні освіти і навчання в національному масштабі через результати навчання / компетенції, розробляють програми навчання і кваліфікацій, в основу яких покладені компетенції. Розв'язання цих завдань дасть змогу громадянам усіх вікових груп отримати доступ до освіти та навчання протягом усього життя для реалізації свого професійного, економічного та особистісного потенціалу, усім суб'єктам зрозуміти зміст і взаємозв'язок кваліфікацій, адже чим прозоріші кваліфікації, тим зрозуміліше, як можна „просуватися” від однієї кваліфікації до іншої й планувати власне навчання.

Спільними для рамок кваліфікацій обох країн є такі цілі:

- встановлення результатів навчання;
- сприяння забезпеченню якості навчання;
- розширення доступу до навчання, трансфер оцінок (освоеного навчання) та забезпечення „просування” освітніми траєкторіями.

Отже, Україна і Польща, будучи країнами, які працюють над впровадженням Болонських норм, зробили великі кроки у створенні та запровадженні національних кваліфікаційних рамок. Незважаючи на те,

що Польща раніше розпочала розробляти експериментальні проекти (2006 рік) НРК, на сьогоднішній день в обох країнах вже запроваджені рамки, що зобов'язує модернізувати зміст освіти в цілому.

Таким чином, аналізуючи процеси створення та запровадження НРК в Польщі та Україні, доходимо висновку, що ці країни дотримуються вимог Болонського процесу, виконуючи завдання, поставлені Європейським парламентом. Варто підкреслити й те, що Україна має можливість скористатися досвідом Польщі у створенні та практичній реалізації НКР шляхом перегляду та, можливо, більш чіткому віднесенню власної рамки до Європейської (адже польська НКР повністю відповідає ЄКР), що дасть можливість краще порівнювати українську РК з кваліфікаціями всіх європейських країн. Розроблення Рамки кваліфікацій, віднесене до ЄКР, сприятиме вирішенню (скоріше проясненню) ряду проблем: що таке бакалавр (магістр), що він знає та вміє робити, яке його місце на ринку праці тощо (питання, підняті Міністром на Колегії МОН у квітні 2009 р.), а також інтенсифікує співпрацю працедавців з освітянами.

### **Список використаної літератури**

- 1. Десятов Т.** Європейська кваліфікаційна рамка – як інструмент процесу реформування / Т. Десятов // Неперервна професійна освіта : теорія та практика. – 2007. – № 1 – 2. – С. 149 – 156.
- 2. Зіньковський Ю.** Модель Національної рамки кваліфікацій України / Ю. Зіньковський // Професійно-технічна освіта : наук.-метод. журн. – 2010. – № 2. – С. 5 – 8.
- 3. Кільова Г.** Тенденції планування і реформування системи педагогічної освіти до сучасних ринкових умов господарювання / Г. Кільова // Молодь і ринок. – 2010. – № 10. – С. 23 – 27.
- 4. Луговий В.** Національна рамка кваліфікацій : розуміння і реалізація / В. І. Луговий, Ж. В. Таланова // Професійно-технічна освіта : наук.-метод. журн. – К. : Педагогічна преса, 1997 – 2010. – № 1. – С. 5 – 9.
- 5. Луговий В.** Це кваліфікаційна конституція нації / В. Луговий // Освіта. – 2012. – № 1 – 2. – С. 12 – 13.
- 6. Морозова Т.** Британські професійні та академічні стандарти у сфері ІКТ / Т. Морозова // Вища школа. – 2008. – № 11. – С. 42 – 51.
- 7. Муравьева А.** Принципы и процедуры разработки национальной рамки квалификаций / А. Муравьева, О. Олейникова, М. Коулз. – М. : Центр изучения проблем профессионального образования, 2006. – 160 с.
- 8. Національний освітній глосарій : вища освіта / авт.-уклад. І. Бабин, Я. Болюбаш, А. Гармаш й ін. ; за ред. Д. Табачника і В. Кременя. – К. : ТОВ „Видавничий дім „Плеяди”, 2011. – 100 с.**
- 9. Сисоєва С.** Створення Національної системи кваліфікацій – проблема загальнонаціонального рівня / С. Сисоєва // Рід. шк. – 2010. – № 6. – С. 7 – 13.
- 10. Суліма Є.** Невідкладні завдання системи вищої освіти на новому етапі Болонського процесу / Є. Суліма // Вища школа. – 2010. – № 11. – С. 5 – 13.
- 11. Сухарнікова Ю.** Диверсифікація вищої освіти в контексті розробки Національної рамки кваліфікацій України / Ю. Сухарнікова // Вища школа : наук.-практ. вид. – 2009. – № 3. – С. 26 – 43.
- 12. Електронний ресурс.** – Режим доступу :

<http://212.111.192.242/index.php/ru/6020-evgen-sulima-vzyav-uchast-u-mizhnarodnij-konferentsiji-u-bryusseli>. **13. Od Europejskich** do Krajowych Ram Kwalifikacji. pod redakcją merytoryczną Ewy Chmieleckiej. – Fundacja „Fundusz Współpracy”. – Warszawa, 2009. – 160 p. **14. Report** from the BFUG Working Group on the Overarching Qualifications Framework for the ENEA (2004) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.bologna-bergen2005.no/Docs/0Q/Maindoc/050218\\_QF\\_ENEA.pdf](http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/0Q>Maindoc/050218_QF_ENEA.pdf). **15. Shared** ‘Dublin’ descriptors for Short Cycle, First Cycle, Second Cycle and Third Cycle Awards [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.uni-due.de/imperia/md/content/bologna/dublin\\_descriptors.pdf](http://www.uni-due.de/imperia/md/content/bologna/dublin_descriptors.pdf).

**Нестеренко І. Б. Національні рамки кваліфікацій в Україні та Польщі: порівняльний аналіз**

У статті актуалізовано розробку національної рамки кваліфікацій (НРК) для України та Польщі з урахуванням рекомендацій Європейського парламенту і Європейської ради, що передбачає створення загальної рамки зіставлення (механізму синхронізації між різними кваліфікаційними системами та їхніми рівнями). Розглянуто основні критерії та процедури узгодження рівнів кваліфікації обох країн з Європейською рамкою кваліфікації (ЄРК).

*Ключові слова:* національна рамка кваліфікацій, компетентність, Європейська рамка кваліфікацій, результати навчання, кваліфікація, Болонський процес.

**Нестеренко И. Б. Национальные рамки квалификаций в Украине и Польше: сравнительный анализ**

В статье актуализирована разработка национальной рамки квалификаций (НРК) для Украины и Польши с учётом рекомендаций Европейского парламента и Европейского совета, который предусматривает создание общей рамки сопоставления (механизма синхронизации между разными квалификационными системами и их уровнями). Рассмотрены основные критерии и процедуры согласования уровней квалификации обеих стран с Европейской рамкой квалификации (ЕРК).

*Ключевые слова:* национальная рамка квалификаций, компетентность, Европейская рамка квалификаций, результаты изучения, кваліфікація, Болонский процесс.

**Nesterenko I. B. National Qualifications Framework in Ukraine and Poland: Comparative Analysis**

The article deals with the development of the National Qualifications Framework (NQF) for Ukraine and Poland, with taking into account the recommendations of European parliament and European council that provides for creation the general framework of comparison (to the mechanism of synchronization between the different qualifying systems and their levels). Basic